

Birey ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi

Journal of Individual & Society

Aralık 2020

December 2020

Yıl 10, Sayı 2, ss.103-135.

Year 10, Issue 2, pp.103-135.

DOI: <https://doi.org/10.20493/birtop.818308>

Makale Türü: Araştırma makalesi

Article Type: Research article

Geliş Tarihi: 30.10.2020

Submitted: 30.10.2020

Kabul Tarihi: 20.12.2020

Accepted: 20.12.2020

Atıf Bilgisi / Reference Information

KUZU, Y. (2020). Üniversiteyi Yeni Kazanan Öğrencilerin Pandemi Kaynaklı Uzaktan Eğitime İlişkin Hazırbulunuşlukları ve Görüşleri, Birey ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi, 10 (2), 103-135

ÜNİVERSİTEYİ YENİ KAZANAN ÖĞRENCİLERİN PANDEMİ KAYNAKLI UZAKTAN EĞİTİME İLİŞKİN HAZIRBULUNUŞLUKLARI VE GÖRÜŞLERİ

READINESS AND VIEWS OF THE STUDENTS WHO HAVE JUST ENROLLED UNIVERSITY TOWARDS DISTANCE EDUCATION DUE TO THE PANDEMIC

Yasemin KUZU

Arş. Gör., Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü
Res. Assist., Kirsehir Ahi Evran University, Faculty of Education, Department of
Educational Sciences

yaseminkuzu@yandex.com

ORCID ID: orcid.org/0000-0003-4301-2645

Öz

Bu çalışmada normalde yüz yüze eğitim veren bir üniversiteyi yeni kazanmış öğrencilerin pandemi kaynaklı uzaktan eğitime ilişkin hazırbulunuşluk düzeyleri incelenmiş ve sürece yönelik görüşleri alınmıştır. Bu bağlamda bir devlet üniversitesinin eğitim fakültesine yeni kayıt yaptırmış olan 305 birinci sınıf öğrencisi araştırmaya dâhil edilmiştir. Karma araştırma yaklaşımının benimsendiği bu çalışmada, nicel verilerin çözümlenmesinde betimsel analiz, nitel verilerin çözümlenmesinde ise içerik analizi kullanılmıştır. Çalışmanın sonucunda öğrencilerin uzaktan eğitime ilişkin hazırbulunuşluk

düzeylerinin yüksek olduğu görülmüş; cinsiyet, bölüm, bilgisayarla geçirilen süre, kitap okuma durumlarına göre anlamlı farklılaşmalar elde edilmiştir. Öğrenciler tarafından, uzaktan eğitimin pandemi koşullarında yerinde bir karar olduğu düşünülmeyle birlikte, yüz yüze eğitime kıyasla daha verimsiz geçeceği yönünde görüşler bildirilmiştir. Diğer yandan uzaktan eğitimin sağlam bir alt yapıyla sunulması, bireylere fırsat eşitliği sunulması, derslerin en kaliteli şekilde verilmesi; aksi takdirde bir an önce yüz yüze eğitime geçilmesi yönünde öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Covid 19, Hazırbulunuşluk, Pandemi, Uzaktan eğitim, Yüz yüze eğitim.

Abstract

In this study, the readiness levels of the students who have just enrolled a university that normally provides face-to-face education, on distance education because of the pandemic were investigated and their views on the process were taken. The study group consists of 305 first year students who have just enrolled in the faculty of education at a state university. In this study, in which the mixed research approach was adopted, descriptive analysis was used in the analysis of quantitative data, and content analysis was used in the analysis of qualitative data. As a result of the study, it was observed that students' level of readiness for distance education was high; significant differences were obtained according to gender, department, time spent using the computer, and reading books. Although students think that distance education is an appropriate decision in pandemic conditions, they have stated that it will be less efficient compared to face-to-face education. On the other hand, he made suggestions for providing distance education with a solid infrastructure, providing equal opportunities to individuals, giving the lessons in the best quality, otherwise switching to face-to-face education as soon as possible.

Keywords: Covid 19, Readiness, Pandemic, Distance education, Face-to-face education.

Giriş

Çin'in Vuhan kentinde 2019 yılının son günlerinde yeni bir virüs ortaya çıkmış (SARS-COV-2) ve birçok insanın bir anda hastalanarak hayatını kaybetmesine neden olmuştur. Tüm dünyada görülen Coronavirus salgını birçok sektörü olumsuz yönde etkilemiş ve hayatı durma noktasına getirmiş, bunun üzerine 11 Mart 2020'de Dünya Sağlık Örgütü (WHO, 2020) tarafından küresel bir pandemi olarak ilan edilmiştir. Dünya çapında salgından büyük ölçüde etkilenen eğitim sektöründe çoğu ülkede teknolojiden faydalanılarak eğitimin devamlılığı sağlanmaya çalışılmıştır (Agnoletto ve Queiroz, 2020). Öğrencilerin süreci sağlıklı ve başarılı bir şekilde geçirmeleri için virüsün bulaşma hızını artırıcı faaliyetler kısıtlanarak okullar kapatılmış, yüz yüze eğitim yerine acil uzaktan eğitime geçilmiş; derslerin senkron/asenkron olarak yürütülmesi kararı alınmıştır. Uzaktan eğitimin yakın geçmişine bakıldığında aslında üniversitelerin bu uygulamaya çok da yabancı olmadıkları söylemek mümkündür. 2013 yılında Yükseköğretim Kurulu zorunlu ortak derslerin uzaktan eğitim yoluyla verilebileceğine yönelik karar almış ve örgün eğitimin uzaktan eğitimle birlikte verilebilmesinin yolunu açmıştır. Bununla birlikte zorunlu ortak dersleri uzaktan eğitimle veren üniversitelerin sayısı (176 üniversitenin 117'sinde) azımsanmayacak kadar çoktur (Eroğlu ve Kalaycı, 2020). Uzaktan eğitime yapılan bu geçiş süreci 2019 yılında, tüm dünyada görülen Coronavirüs salgını sebebiyle birden hızlanmış ve üniversiteler derslerin tamamını uzaktan eğitimle vermenin yollarını aramışlardır.

Küresel salgınla birlikte çok fazla dile getirilen uzaktan eğitim, aslında yeni bir kavram olmayıp çok eskilerden bu yana mektup, gazete, radyo vb. etkileşim araçlarıyla bir şekilde yürütülmüş olup (Clark, 2020), bilgi ve teknolojideki gelişmelerle birlikte şekillenmeye devam etmiştir. On sekizinci yüzyılda mektuplaşmayla başladığı düşünülen (Yıldırım, 2020) uzaktan eğitim ifadesiyle; alıcı ve kaynakların aynı ortamda olmadığı bir eğitim biçimine atıf yapılmaktadır (Bozkurt ve Sharma, 2020). Her ne kadar kısmen de olsa zaman ve mekândan bağımsız bir şekilde gerçekleştirilen, hayat boyu öğrenme imkânı sağlayarak bireysel ve

toplumsal ihtiyaçları karşılayan (Kaya, 2002), ekonomik ve etkileşimli bir eğitim biçimi (Gökçe, 2008) olsa da uzaktan eğitimin, özellikle pandemi kaynaklı acil uzaktan eğitimin getirdiği teknik, psikolojik, sosyolojik vb. sıkıntıları göz ardı etmek mümkün değildir. Uzaktan eğitim konusunda öğretmen ve öğrencilerin hazırlıksız yakalanması, teknolojik altyapı yetersizliği, derslerde etkili öğretim tasarımı için yeterli zamanın olmaması gibi nedenler pandemi kaynaklı uzaktan eğitimi, normal uzaktan eğitime karşı dezavantajlı duruma düşürmektedir. Uzaktan eğitim alan öğrenciler üzerine yapılan çalışmalar incelendiğinde öğrencilerin uzaktan eğitimde, sözlü sunumları genel olarak faydalı buldukları ve senkron derslere karşı olumsuz tutum içinde oldukları belirtilirken (Karatepe, Küçükgençay ve Peker, 2020; Barış, 2015), diğer yandan internet ve teknik sorunlardan kaynaklı derslere erişim problemi yaşamak ve kendilerini toplumdan izole edilmiş hissine kapılmakla birlikte ailelerinin yanında yaşama imkânı sunduğu için uzaktan eğitimi tercih ettikleri (Özyürek, Begde, Yavuz ve Özkan, 2016; Serçemeli ve Kurnaz, 2020) ve uzaktan eğitimi daha ekonomik buldukları (Olçay ve Döş, 2016) sonucuna da ulaşılmıştır. Lisans öğrencilerinin görüşleri alınarak yapılan diğer bir çalışmada öğrenciler etkili bir uzaktan eğitim için en önemli unsurların “öğretim elemanı, öğrenci özellikleri, öğretim tasarımı, öğretim yöntemi, etkileşim, işbirliği ve oryantasyon” olduğunu belirtmişlerdir. Buna göre uzaktan eğitim ortamı oluşturulurken öğrencilerin süreçle ilgili eğitilmesi, gerekli teknik araç yüzlerin tasarlanması, oryantasyonların yapılması, uygun öğretim yöntemlerinin belirlenmesinin önemi vurgulanmıştır (Yıldız, 2020). Ancak Eroğlu ve Kalaycı (2020) tarafından yapılan bir çalışmada lisans öğrencileri uzaktan ve normal eğitim uygulamalarında ders içeriklerinin yetersiz olduğunu ve öğrencilerin etkili öğretim yöntemlerini kullanmadığını ifade etmişlerdir. Diğer yandan uzaktan eğitimde anında dönüt verilmediği, iletişimin yetersiz olduğu ve sosyalleşmeyi engellediği yönünde görüşlere de rastlanmaktadır (Kaya, 2002; Yurdakul, 2005). Oysaki öğrencilerin okuyacağı üniversiteyi seçme nedenlerinden biri de üniversitenin ve bulunduğu şehrin sosyal, fiziksel olanakları olarak belirtilmiştir (Anıl, Özer-Taymur ve Öztür, 2017; Ceylan, Köse ve Aydın,

2017; Kuzu, Sivacı ve Kuzu, 2018; Yakar, Odabaş ve Gündeğer, 2016). Benzer şekilde lise son sınıf öğrencileriyle yapılmış çalışmalarda, üniversitenin bulunduğu şehirdeki hayat pahalılığı, kampüs yaşamı, coğrafi konumu ve sosyal yaşam kalitesi de öğrencilerin üniversiteyi tercih etmelerinde etkili olmuştur (Gürdoğan, 2016; Soutar ve Turner, 2002). Henüz üniversite ortamını görmeyen, zihinlerinde üniversiteyi sosyalleşme ve eğlence yeri olarak canlandıran, kampüsü çimenlerine uzanıp sohbet edecekleri, müzik dinleyecekleri ve kutlama yapacakları bir yer olarak gören (Mengi, 2018) ve bu düşünceyle normalde yüz yüze eğitim veren bir üniversiteyi yeni kazanmış olan öğrenciler pandemi sebebiyle uzaktan eğitim almak zorunda kalmaktadır. Dolayısıyla geçici olarak uygulanan bu eğitime hazırbulunuşlukları, sürece ilişkin olumlu, olumsuz düşünceleri ve beklentileri merak uyandırmaktadır.

Bu çalışmada normalde yüz yüze eğitim veren bir üniversiteyi kazandıkları halde salgın sebebiyle uzaktan eğitim almak zorunda kalan öğrencilerin uzaktan eğitime hazırbulunuşluk düzeyleri incelenmiş ve sürece yönelik görüşleri alınmıştır. Bu bağlamda aşağıdaki problemlere cevap aranmıştır:

- 1- Üniversiteye yeni başlayan öğrencilerin pandemi kaynaklı uzaktan eğitime ilişkin hazırbulunuşlukları ne düzeydedir?
- 2- Üniversiteye yeni başlayan öğrencilerin pandemi kaynaklı uzaktan eğitime ilişkin hazırbulunuşluk düzeyleri cinsiyete göre farklılaşmakta mıdır?
- 3- Üniversiteye yeni başlayan öğrencilerin pandemi kaynaklı uzaktan eğitime ilişkin hazırbulunuşluk düzeyleri öğrenim gördükleri bölüme göre farklılaşmakta mıdır?
- 4- Üniversiteye yeni başlayan öğrencilerin pandemi kaynaklı uzaktan eğitime ilişkin hazırbulunuşluk düzeyleri bilgisayarla geçirdikleri günlük süreye göre farklılaşmakta mıdır?
- 5- Üniversiteye yeni başlayan öğrencilerin pandemi kaynaklı uzaktan eğitime ilişkin hazırbulunuşluk düzeyleri kitap okuma sıklıklarına göre farklılaşmakta mıdır?

6- Üniversiteye yeni başlayan öğrencilerin pandemi kaynaklı uzaktan eğitime yönelik olumlu/olumsuz görüşleri nelerdir?

7- Üniversiteye yeni başlayan öğrencilerin pandemi kaynaklı uzaktan eğitime yönelik beklenti ve önerileri nelerdir?

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Bu araştırma, toplanan verilerin niteliği, veri toplama süreci ve verilerin analizi dikkate alındığında nitel ve nicel araştırma yaklaşımları birlikte kullanıldığı karma araştırma yaklaşımı ile tasarlanmıştır. Araştırma, ağırlıklı olarak nicel verilerle yapılan çalışmaların nitel veriler ile desteklenerek sunulduğu sıralı açıklayıcı model ile şekillenmiştir (Creswell, 2003). Araştırmanın nitel kısmı, mevcut olan bir durum kendi koşulları içerisinde betimlenmeye çalışıldığından durum çalışması modeli ile tasarlanmış olup (Merriam, 2013), tek bir durum için birden fazla alt tabakanın ya da birimin bulunduğu iç içe geçmiş tekli durum modeli kullanılmıştır (Yin, 1984). Araştırmanın nicel kısmında ise eğitimde en yaygın nicel araştırma yöntemlerinden biri olan betimsel yöntem kullanılmıştır (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2009).

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu bir devlet üniversitesinin eğitim fakültesine yeni kayıt yaptırmış olan 239 kadın, 66 erkek olmak üzere 305 birinci sınıf öğrencisi oluşturmaktadır. Kolay ulaşılabilir durum örneklemesi yöntemine göre belirlenen katılımcılar (Marshall, 1996) çevrimiçi ortamda paylaşılan veri toplama aracını gönüllülük esasına göre doldurmuşlardır. Katılımcılara ilişkin demografik özellikler Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1. Çalışma Grubunun Demografik Özelliklerine İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımı

Değişkenler		f	%
Cinsiyet	Kadın	239	78.36
	Erkek	66	21.64
Toplam		305	100
Bölüm	Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık	59	19.34
	İlköğretim Matematik	44	14.43
	Fen Bilgisi	23	7.54
	Sosyal Bilgiler	33	10.82
	Sınıf Eğitimi	59	19.34
	Okul Öncesi	45	14.75
	Türkçe Eğitimi	42	13.77
Toplam		305	100
Bilgisayar kullanım sıklığı	Hiç	66	21.64
	1-2 saat	119	39.02
	3-4 saat	97	31.80
	3 saat	23	7.54
Toplam		305	100
Kitap okuma sıklığı	Düzenli	141	46.23
	Düzensiz	164	53.77
Toplam		305	100

Veri Toplama Aracı

Üniversiteye yeni kayıt yapmış olan öğrencilere yönelik yapılan bu araştırmada veri toplama amacıyla çevrimiçi ortamda üç adet form hazırlanmıştır. Birinci formda demografik özellikler, ikinci formda öğrencilerin uzaktan eğitime hazırbulunuşluk düzeylerini belirlemek için “e-Öğrenme Sürecine İlişkin Hazırbulunuşluk ve Beklenti Ölçeği” sunulmuş, üçüncü formda ise öğrencilerin uzaktan eğitime ilişkin olumlu,

olumsuz düşünceleri ile beklenti ve önerilerini belirtmeleri istenmiştir. Hazırlanan form dönem başında henüz dersler başlamadan öğrencilerle çevrimiçi ortamda paylaşılmış ve bir hafta süreyle erişime açık tutulmuştur. Sonuç olarak 241 kadın 67 erkek olmak üzere 308 öğrenciye ulaşılmıştır. Hatalı ya da eksik doldurmaları sebebiyle 3 öğrenci analiz dışı bırakılmıştır.

“e-Öğrenme Sürecine İlişkin Hazırbulunuşluk ve Beklenti Ölçeği”, öğrencilerin uzaktan eğitime ne kadar hazır olduklarını belirlemek amacıyla Gülbahar (2012) tarafından geliştirilmiştir. 5’li likert tipinde 26 maddeden oluşan ölçek, “Teknik Beceriler”, “Başarıyı Etkileyen Faktörler”, “Teknolojiye Erişim”, “Motivasyon ve Tutum” ve “Kişisel Özellikler” olmak üzere 5 faktörlü bir yapıya sahiptir. Analiz için Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) değeri 0,941 ve Barlett’s testi anlamlı ($p < .001$) bulunmuştur. Ölçeğin orijinalinde faktör bazında hesaplanan güvenirlik katsayıları .77-.80 arasında değişirken, ölçeğin tamamına ait Cronbach alfa güvenirlik katsayısı ise .93’tür.

Bu çalışmada ise ilgili ölçeğin faktör bazında Cronbach alfa güvenirlik katsayıları .62-.93 arasında değişmekte olup ölçeğin tamamına ait güvenirlik katsayısı .91 olarak hesaplanmıştır. Dolayısıyla ölçeğin bu çalışma için güvenilir olduğu söylenebilir (George ve Mallery, 2003). Öte yandan ölçeğin yapı geçerliğine ilişkin doğrulayıcı faktör analizi yapılmış, sonuçlar Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2. Ölçeğe İlişkin Doğrulayıcı Faktör Analizi Sonuçları

Index	Mükemmel	Kabul	Araştırma	Değerlendirme
	Uyum	Edilebilir		
	Değerleri	Uyum		
		Değerleri		
X^2/df	0-3	3-5	1.65	Mükemmel
RMSEA	.00-.05	.05-.08	.08	Kabul edilebilir
SRMR	.00-.05	.05-.10	.07	Kabul edilebilir
CFI	.95-1.00	.90-.95	.94	Mükemmel

Tablo 2’de ölçeğe ilişkin doğrulayıcı faktör analizi sonuçlarından, RMSEA, SRMR ve CFI değerleri sunulmuştur. Kline (2005), bu dört değerlerin raporlanmasının yeterli olduğunu belirtmiştir. Dolayısıyla tablodaki değerlere göre ölçeğin bu çalışma için geçerli sonuçlar verdiğini söylemek mümkündür (Bollen, 1989; Browne ve Cudeck, 1993; Hu ve Bentler, 1999).

Verilerin Analizi:

Verilerin analizi nicel ve nitel olmak üzere iki türlü yapılmıştır. Nicel analiz için öncelikle katılımcıların “e-Öğrenme Sürecine İlişkin Hazırbulunulmuşluk ve Beklenti Ölçeği”ne verdikleri yanıtlar Hemen Hemen Hiçbir Zaman (1), Nadiren (2), Zaman Zaman(3), Sık Sık(4) ve Hemen Hemen Her Zaman (5) şeklinde kodlanarak SPSS (Statistical Package for Social Sciences) programına aktarılmıştır. Veri temizleme işlemlerinden sonra ham puanlar elde edilmiş ve faktörlerdeki madde sayıları farklı olduğu için yorumlama kolaylığı açısından standartlaştırma yoluna gidilmiştir. Bu bağlamda ham puanlar ilgili faktördeki madde sayısına bölünerek 20 ile çarpılmıştır. Dolayısıyla faktörlerden alınan puanlar 20-100 arasında değişirken, alınan puanlarda 20-46 düşük düzey, 47-73 orta düzey, 74 ve üzeri ise yüksek düzey olarak değerlendirilmiştir. Nicel verilerin analizi aşamasında verilerin dağılımının normalliği betimsel ve grafiksel yöntemler, çarpıklık ve basıklık katsayıları, Kolmogorov-Smirnov testi ile incelenmiştir. Aritmetik ortalama, mod ve medyan değerlerin birbirine yakın olduğu, çarpıklık ve basıklık katsayılarının -1 ile +1 aralığından (Morgan, Leech, Gloeckner, & Barrett, 2004) manidar anlamda farklılaşmadığı görülmüştür. Ayrıca histogram, kutu ve Q-Q grafikleri yardımıyla da verilerin normal dağılım gösterdiği belirlenmiştir. Kolmogorov-Smirnov testi sonuçları incelendiğinde ise $p < .05$ olduğu ve normallik şartının sağlanmadığı görülmüştür. Ancak, dağılımın normalliği incelenirken Kolmogorov-Smirnov testi sonuçları ile betimsel ve grafiksel yöntemlerin birlikte değerlendirilmesi önerildiğinden (Abbott, 2011; Gnanadesikan, 1997; Hair, Anderson, Tatham ve Black, 1998; McKillup, 2012; Stevens, 2009; Thode, 2002) bu çalışmada

verilerin dağılımının normal olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Üniversiteye yeni başlayan öğrencilerin pandemi kaynaklı uzaktan eğitime ilişkin hazırbulunuşluk düzeyleri için öncelikle frekans, ortalama ve standart sapma gibi betimsel istatistikler hesaplanmıştır. Öğrencilerin pandemi kaynaklı uzaktan eğitime hazırbulunuşluk düzeylerinin cinsiyete ve kitap okuma sıklıklarına göre istatistiksel açıdan farklılaşıp farklılaşmadığı bağımsız gruplar için t-testi ile; öğrenim gördükleri bölüme ve bilgisayarla geçirdikleri günlük süreye göre farklılaşıp farklılaşmadığı ise ANOVA testi ile araştırılmıştır. Hangi değişkenler arasında anlamlı farklılaşmanın olduğunu belirlemek amacıyla Post-Hoc analiz tekniklerine geçilmiştir. Levene testi ile varyansların homojenliğinin sağlandığı durumlarda ($p > .05$) Tukey HSD; sağlanmadığı ($p < .05$) durumlarda ise Games-Howell çoklu karşılaştırma tekniklerinden yararlanılmıştır.

Diğer taraftan, bu çalışmada, üniversiteye yeni başlayan öğrencilerin pandemi kaynaklı uzaktan eğitime yönelik olumlu ve olumsuz görüşleri ile eğitime yönelik beklenti ve önerilerini belirlemek amacıyla yapılandırılmış görüşme formu ile nitel veriler toplanmıştır. Elde edilen nitel veriler içerik analizi ve tümevarımcı analiz teknikleri ile çözümlenmiştir. İçerik analizi, tekrar eden konuların, sorunların ve kavramların belirlenmesi, sayılması ve yorumlanması olarak açıklanmaktadır ve nitel ile nicel konuları kapsamaması nedeniyle de büyük ölçüde fayda sağlamaktadır (Miles ve Huberman, 1994; Silverman, 2000). Tümevarımcı analiz ise “kodlama yoluyla verilerin altında yatan kavramları ve bu kavramlar arasındaki ilişkileri ortaya çıkarmaktır” (Yıldırım ve Şimşek, 2005, s.227). İçerik analizi sonucunda ortaya çıkan kodlar ve kategoriler katılımcıların verdiği yanıtlardan çıkarılmış ve eğitim programları ve öğretimi ile ölçme ve değerlendirme alanlarında uzman iki öğretim elemanı tarafından birbirinden bağımsız şekilde bir tema altında toplanmıştır. İlgili kodların bu temaları temsil edip etmediği görüş birliği/ (görüş birliği+görüş ayrılığı) formülü (Miles & Huberman, 1994) ile .91 olarak bulunmuş ve elde edilen bu değer çok iyi düzeyde olduğu görülmüştür. Her bir kodun yüzde ve frekans dağılımları SPSS 23 programı ile hesaplanmış ve “bireysel etki”, “toplumsal etki” şeklinde temalar oluşturulmuştur.

BULGULAR

Bu bölümde ilk olarak öğrencilerin pandemi kaynaklı uzaktan eğitime ilişkin hazırbulunuşluk düzeyleri çeşitli değişkenlere göre incelenmiş, daha sonra sürece ilişkin olumlu, olumsuz düşünceleri ile birlikte beklenti ve önerileri irdelenmiştir. Elde edilen bulgular tablolar eşliğinde sunulmuştur.

Üniversiteye yeni başlayan öğrencilerin pandemi kaynaklı uzaktan eğitime ilişkin hazırbulunuşluk düzeyleri

Öğrencilerin uzaktan eğitime ilişkin hazırbulunuşluk düzeyleri faktör bazında hesaplanarak Tablo 3'te sunulmuştur.

Tablo 3. Katılımcıların Uzaktan Eğitime İlişkin Hazırbulunuşluk ve Beklenti Düzeyleri

Faktörler	N	SS	Min	Max	Düzeyler (f/%)						
					Düşük	Orta	Yüksek				
Kişisel Özellikler	78,8	10,8	40	100	5	1,6	66	21,6	234	76,7	
Teknolojiye Erişim	67,2	27,4	20	100	83	27,2	62	20,3	160	52,5	
Teknik Beceriler	305	72,8	17,8	20	100	28	9,2	114	37,4	163	53,4
Motivasyon Ve Tutum	63	16,5	20	100	50	16,4	163	53,4	92	30,2	
Başarıyı Etkileyen Faktörler	78,9	13,3	26,7	100	6	2	101	33,1	198	64,9	

Tablo 3'te öğrencilerin uzaktan eğitime ilişkin hazırbulunuşluk düzeyleri incelendiğinde en yüksek ortalamaların "Başarıyı Etkileyen Faktörler" (= 78,9) ve "Kişisel Özellikler" (= 78,8) faktörlerinde olduğu görülmektedir. Öğrencilerin faktör ortalamaları incelendiğinde tüm faktörlerde orta ve yüksek düzey hazırbulunuşluklara sahip olmaları dikkat çekmektedir (> 47). Kişisel Özellikler faktöründe ortalama = 78,8 olup öğrencilerin %76,7 si kişisel özellik bakımından yüksek düzeydedir. Yine aynı faktör için öğrencilerin %21,6'sının orta, %1,6'sının ise düşük düzeyde olduğu görülmektedir. Teknolojiye Erişim faktörü incelendiğinde ise ortalama (= 67,2) olarak hesaplanırken genel olarak öğrencilerin bu faktör için orta düzeyde oldukları söylenebilir. Öğrencilerin %52,5'i teknolojik erişim olarak yüksek düzeyde olmakla birlikte, %20,3'ünün orta, %27,2'sinin ise düşük düzeyde olduğu görülmektedir. Diğer yandan

Teknik Beceriler faktörüne ait ortalama orta düzeyde (= 72,8) olmakla birlikte öğrencilerin %53,4'ü yüksek düzeyde, %37,4'ü orta düzeyde ve %9,2'si düşük düzeyde teknik becerilere sahiptir. Uzaktan eğitim için önemli olan diğer bir faktör ise Motivasyon ve Tutum olarak karşımıza çıkmaktadır. Faktöre ilişkin ortalama = 63 olup orta düzeydedir. Bununla birlikte %30,2'lik bir kesim yüksek düzey motivasyon ve tutuma sahiptir. Son olarak Başarıyı Etkileyen Faktörler incelendiğinde ortalamanın oldukça yüksek düzeyde (= 78,9) olduğu görülmektedir. Öğrencilerde yok denecek kadar az bir grup (%2) düşük düzeyde görülmektedir.

Üniversiteye yeni başlayan öğrencilerin pandemi kaynaklı uzaktan eğitime ilişkin hazırbulunuşluk düzeylerinin cinsiyete göre incelenmesi

Öğrencilerin pandemi kaynaklı uzaktan eğitime ilişkin hazırbulunuşluk düzeylerinin cinsiyete göre farklılaşp farklılaşmadığı bağımsız örneklem t-testi ile incelenmiş ve sonuçlar Tablo 4'te sunulmuştur.

Tablo 4. *Pandemi Kaynaklı Uzaktan Eğitime İlişkin Hazırbulunuşluk Düzeylerinin Cinsiyete Göre t-Testi Sonuçları*

Faktörler		N		Ss	t	Sd	p
Kişisel Özellikler	Kadın	239	79.27	10.44	1.34	303	.182
	Erkek	66	77.27	11.74			
Teknolojiye Erişim	Kadın	239	65.92	27.75	-1.49	303	.137
	Erkek	66	71.59	25.66			
Teknik Beceriler	Kadın	239	71.03	17.79	-3.28	303	.001**
	Erkek	66	79.02	16.51			
Motivasyon ve Tutum	Kadın	239	63.60	15.99	1.18	303	.241
	Erkek	66	60.91	18.04			
Başarıyı Etkileyen Faktörler	Kadın	239	80.08	12.88	3.02	303	.003**
	Erkek	66	74,60	13,82			

** : $p < .01$

Tablo 4 incelendiğinde Kişisel Özellikler, Teknolojiye Erişim, Motivasyon ve Tutum faktörlerinde öğrencilerin cinsiyetine göre anlamlı bir farklılık görülmemektedir ($p > .05$). Öte yandan Teknik Beceriler ($p = .001$; $t = -3.28$) ve Başarıyı Etkileyen Faktörlerde ($p = .003$; $t = 3.02$) ise istatistiksel

olarak .01 düzeyinde farklılaşmalar söz konusudur. Öyle ki bu farklılaşmalar Teknik Becerilerde erkekler lehine (79.02; 71.03) iken Başarıyı Etkileyen Faktörlerde ise kadınlar lehinedir (80.08; 74.60). Genel olarak ortalamalar incelendiğinde teknik ve teknolojik konularda erkek öğrencilerin düzeylerinin kız öğrencilere göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Başarı, motivasyon, tutum gibi konularda ise kız öğrencilerin daha yüksek ortalamaya sahip oldukları da dikkat çekmektedir.

Üniversiteye yeni başlayan öğrencilerin pandemi kaynaklı uzaktan eğitime hazırbulunuşluk düzeylerinin öğrenim gördükleri bölüme göre incelenmesi

Öğrencilerin pandemi kaynaklı uzaktan eğitime ilişkin hazırbulunuşluk düzeylerinin okudukları bölüme göre farklılaşp farklılaşmadığı tek yönlü ANOVA testi ile incelenmiş ve istatistiksel olarak anlamlı çıkan sonuçlar Tablo 5'te sunulmuştur.

Tablo 5. *Pandemi Kaynaklı Uzaktan Eğitime İlişkin Hazırbulunuşluk Düzeylerinin Öğrenim Gördükleri Bölüme İlişkin ANOVA Testi Sonuçları*

Faktör	N	Ss	F	Fark	p	
Teknolojiye Erişim	1. Reh. ve Psik. Dan.	59	77,80	21,90		
	2. İlköğretim Mat.	44	66,59	27,27		
	3. Fen Bilgisi	23	66,09	30,22		
	4. Sosyal Bilgiler	33	57,27	25,71	4.04	1-6 .001***
	5. Sınıf Eğitimi	59	70,08	26,12		
	6. Okul Öncesi	45	55,22	30,24		
	7. Türkçe Eğitimi	42	69,76	26,94		
Teknik Beceriler	1. Reh. ve Psik. Dan.	59	80,21	16,51		
	2. İlköğretim Mat.	44	68,47	19,60		
	3. Fen Bilgisi	23	71,41	16,15		
	4. Sosyal Bilgiler	33	70,61	18,34	3.71	1-6 .001***
	5. Sınıf Eğitimi	59	75,81	16,65		
	6. Okul Öncesi	45	66,39	15,81		
	7. Türkçe Eğitimi	42	71,73	18,30		

***: $p < .001$

Öğrencilerin pandemi kaynaklı uzaktan eğitime ilişkin hazırbulunuşluk düzeylerinin öğrenim gördükleri bölüme göre farklılaşp farklılaşmadığını incelemek için yapılan tek yönlü ANOVA testi sonuçlarına göre Teknolojiye Erişim ve Teknik Beceriler faktörlerinde gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılaşma görülürken ($p < .001$); diğer faktörlerde anlamlı bir farklılaşma olmamıştır ($p > .05$). Gruplar arasındaki farklılıklara bakmak için yapılan Post-Hoc analizleri sonucunda her iki faktör için de farklılaşmanın “Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık” ile “Okul Öncesi Öğretmenliği” arasında olduğu görülmektedir. Faktörlere ilişkin ortalamalar incelendiğinde her iki faktörde de “Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık” öğrencileri yüksek düzeyde (77.80; 80.21), “Okul Öncesi Öğretmenliği” öğrencileri ise orta düzeyde (55.22; 66.39) olup iki grup arasındaki farklılaşma “Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık” öğrencileri lehinedir.

Üniversiteye yeni başlayan öğrencilerin pandemi kaynaklı uzaktan eğitime hazırbulunuşluk düzeylerinin bilgisayarla geçirilen günlük süreye göre incelenmesi

Öğrencilerin pandemi kaynaklı uzaktan eğitime ilişkin hazırbulunuşluk düzeylerinin bilgisayarla geçirilen günlük süreye göre farklılaşp farklılaşmadığı tek yönlü ANOVA testi ile incelenmiş ve istatistiksel olarak anlamlı çıkan sonuçlar Tablo 6’da sunulmuştur.

Tablo 6. *Pandemi Kaynaklı Uzaktan Eğitime İlişkin Hazırbulunuşluk Düzeylerinin Bilgisayarla Geçirilen Günlük Süreye İlişkin ANOVA Testi Sonuçları*

Faktör	N	Ss	F	Fark	p	
Kişisel özellikler	1. Hiç	66	75,23	4.28	1-4	.006**
	2. 1-2 saat	119	79,37			
	3. 3-4 saat	97	79,54			
	4. 5 saat ve üzeri	23	83,48			
Teknolojiye Erişim	1. Hiç	66	42,73	28.47	1-2 1-3 1-4	.000***
	2. 1-2 saat	119	74,29			
	3. 3-4 saat	97	73,09			
	4. 5 saat ve üzeri	23	75,22			

Teknik Beceriler	1. Hiç	66	64,66	18,96			
	2. 1-2 saat	119	73,34	17,61		1-2	
	3. 3-4 saat	97	75,67	16,18	7,41	1-3	.000***
	4. 5 saat ve üzeri	23	80,65	14,52		1-4	

** : $p < .01$

*** : $p < .001$

Öğrencilerin pandemi kaynaklı uzaktan eğitime ilişkin hazırbulunuşluk düzeylerinin bilgisayarla geçirilen günlük süreye göre farklılaşmış ve farklılaşmadığını incelemek için yapılan tek yönlü ANOVA testi sonuçlarına göre Kişisel Özellikler, Teknolojiye Erişim ve Teknik Beceriler faktörlerinde gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılaşma görülürken ($p < .001$); diğer faktörlerde anlamlı bir farklılaşma olmamıştır ($p > .05$). Her iki grubun da uzaktan eğitime ilişkin kişisel özellikleri yüksek düzeyde olmakla birlikte günlük olarak bilgisayarla hiç vakit geçirmeyen öğrencilerin kişisel özellikleri (= 75,23) ile günlük olarak bilgisayarla 5 saatten fazla vakit geçiren öğrencilerin kişisel özellikleri (= 83,48) arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur. Diğer yandan Teknolojiye Erişim faktörüne ait sonuçlar incelendiğinde günlük olarak bilgisayarla hiç vakit geçirmeyen öğrencilerin düzeylerinin oldukça düşük (= 42,73) olduğu görülmektedir. Gruplar arasındaki farklılaşmalar incelendiğinde günlük olarak bilgisayarla hiç vakit geçirmeyen öğrencilerin teknolojiye erişim düzeylerinin diğer tüm gruplardan anlamlı olarak farklılaştığı ve bu farklılaşmanın diğer gruplar lehine olduğu görülmektedir. Teknik Beceriler faktörüne bakıldığında ise yine aynı şekilde günlük olarak bilgisayarla hiç vakit geçirmeyen öğrencilerin teknik beceri düzeylerinin diğer tüm gruplardan anlamlı olarak farklılaştığı ve bu farklılaşmanın diğer gruplar lehine olduğu görülmektedir.

Üniversiteye yeni başlayan öğrencilerin pandemi kaynaklı uzaktan eğitime ilişkin hazırbulunuşluk düzeylerinin kitap okuma durumlarına göre incelenmesi

Öğrencilerin pandemi kaynaklı uzaktan eğitime ilişkin hazırbulunuşluk düzeylerinin kitap okuma durumlarına göre farklılaşmış

farklılaşmadığı bağımsız örneklem t-testi ile incelenmiş ve sonuçlar Tablo 7’de sunulmuştur.

Tablo 7. *Pandemi Kaynaklı Uzaktan Eğitime İlişkin Hazırbulunmuşluk Düzeylerinin Kitap Okuma Durumlarına Göre t-Testi Sonuçları*

Faktörler		N	Ss	t	Sd	p	
Kişisel Özellikler	Düzenli okumam	164	77,59	11,08	-2.19	303	.029*
	Düzenli okurum	141	80,28	10,19			
Teknolojiye Erişim	Düzenli okumam	164	62,29	28,18	-3.40	303	.001**
	Düzenli okurum	141	72,80	25,34			
Teknik Beceriler	Düzenli okumam	164	70,11	18,79	-2.83	303	.005**
	Düzenli okurum	141	75,83	16,10			
Motivasyon ve Tutum	Düzenli okumam	164	61,07	16,61	-2.25	303	.025*
	Düzenli okurum	141	65,28	16,04			
Başarıyı Etkileyen Faktörler	Düzenli okumam	164	76,63	13,98	-3.28	303	.001**
	Düzenli okurum	141	81,54	11,88			

*: $p < .05$

** : $p < .01$

Öğrencilerin pandemi kaynaklı uzaktan eğitime ilişkin hazırbulunmuşluk düzeylerinin kitap okuma durumlarına göre farklılaşp farklılaşmadığını incelemek için yapılan bağımsız örneklem t-testi sonuçlarına göre Kişisel Özellikler, Teknolojiye Erişim, Teknik Beceriler, Motivasyon ve Tutum ile Başarıyı Etkileyen Faktörler olmak üzere tüm faktör düzeyinde gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılaşma görülmektedir ($p < .01$; $p < .05$). Tüm faktörlerde, düzenli kitap okuduğunu belirten öğrencilerin ortalamaları, düzenli kitap okumayan öğrencilerin ortalamalarından anlamlı olarak daha yüksek çıkmıştır.

Üniversiteye yeni başlayan öğrencilerin pandemi kaynaklı uzaktan eğitim sürecine ilişkin olumlu görüşlerinin incelenmesi

Araştırmanın nitel kısmında öğrencilerin uzaktan eğitime ilişkin olumlu görüşleri sorulmuş, toplam 156 öğrenciden toplam 163 olumlu

görüş elde edilmiştir. Görüşler öncelikle kodlanmış daha sonra kategorilerde birleştirilmiş ve son olarak temalar oluşturulmuştur. Öğrencilerin pandemi sebebiyle maruz kaldıkları uzaktan eğitime ilişkin olumlu görüşlerine ait kod, kategori ve temalar Tablo 8’de sunulmuştur.

Tablo 8. Öğrencilerin *Pandemi Kaynaklı Uzaktan Eğitime İlişkin Olumlu Görüşleri*

Tema	Kategori	Kod	f	%*
Bireysel etki	Rahat	Kolay ve rahat	34	20,86
		Aile yanında olmak	14	8.59
		Ekonomik	6	3.68
	Modern	Bireysel	4	2.45
		Etkili	16	9.82
		İnteraktif	11	6.75
		Teknolojik	10	6.13
Toplam			95	58.28
Toplumsal etki	Eğitimin devamlılığı	Devamlılık	20	12.27
		Ulaşılabilirlik	8	4.91
	Sağlığın korunması	Risksiz eğitim	40	24.54
Toplam			68	41.72
Genel toplam			163	100

*: olumlu görüşlerin yüzdesi

Tablo 8 incelendiğinde öğrencilerin belirttiği olumlu görüşlerin bireysel ve toplumsal etki temaları altında toplandığı ve görüşlerin daha çok bireysel etki yönünde olduğu görülmektedir (f=95, %58.28). Bireysel etki temasında öğrenciler daha çok uzaktan eğitimin rahatlığına vurgu yapmışlardır (f=58, %35.58). Bu bağlamda öğrenciler uzaktan eğitim sürecinde kendi evlerinde olmanın daha rahat, daha ekonomik ve bireysel çalışma ortamlarına daha uygun olduğunu belirtmişlerdir. Diğer

yandan uzaktan eğitimle daha etkili (f=16, %9.82), interaktif (f=11, %6.75) ve teknolojik açıdan kendilerini geliştirecekleri bir dönem yaşayacakları yönünde (f=10, %6.13) görüş bildirenler de mevcuttur. Öğrencilerin olumlu görüşlerinin oluşturduğu diğer bir tema da toplumsal etki olup bu temayla ilgili görüş bildirenlerin çoğunluğu bu uygulamayla toplum sağlığının korunabileceğini düşünmektedir (f=40, %24.54). Özellikle içinde bulunulan pandemi şartları sebebiyle uzaktan eğitim uygulamasının sağlık açısından risksiz bir eğitim imkânı verdiği ifade edilmiştir. Uzaktan eğitimin sağladığı diğer bir toplumsal etki de eğitimin devamlılığının sağlanmasıdır. Öğrenciler bu sayede eğitimden geri kalmadıklarını (f=20, %12.27) ve gereken eğitime internet üzerinden kolayca ulaşabileceklerini belirtmişlerdir (f=8, %4.91). Öğrencilerin pandemi kaynaklı uzaktan eğitime ilişkin bildirdikleri olumlu görüşlerin bazıları şu şekildedir:

Ö25: “.....pandemi sürecinde sağlığımız için en doğru yöntem olduğunu düşünüyorum.” (risksiz eğitim)

Ö107: “Covid-19 sebebiyle uzaktan eğitimin, başarımızın, öğrenimimizin sonuna kadar peşinde olduğumuzu gösteren bir çalışma oldu. Hangi şartlar altında olursak olalım eğitim her yerdedir.”(devamlılık)

Ö125: “Dijital yaşamda çok daha aktif olmak ve uzaktan çalışmak ilerideki meslek hayatımızda teknolojik aletleri daha iyi kullanabilmemize olanak sağlayacaktır diye düşünüyorum. (teknolojik)

Ö253: “Evde huzurlu bir ortamda derse katılım sağlayabileceğim.” (aile yanında olmak)

Üniversiteye yeni başlayan öğrencilerin pandemi kaynaklı uzaktan eğitim sürecine ilişkin olumsuz görüşlerinin incelenmesi

Öğrencilerin pandemi kaynaklı uzaktan eğitim sürecine ilişkin olumsuz görüşleri incelendiğinde ise toplam 198 öğrenciden toplam 224 olumsuz görüş elde edilmiştir. Öğrencilerin pandemi sebebiyle maruz kaldıkları uzaktan eğitime ilişkin olumsuz görüşlerine ait kod, kategori ve temalar Tablo 9’da sunulmuştur.

Tablo 9. Öğrencilerin *Pandemi Kaynaklı Uzaktan Eğitime İlişkin Olumsuz Görüşleri*

Tema	Kategori	Kod	f	%*
Bireysel etki	Dersler	Verimsizlik	73	32.59
		Etkileşimsizlik	31	13.84
		Zorlayıcı	7	3.12
		Yüzeysel öğrenme	4	1.79
		Süre sıkıntısı	4	1.79
	Asosyallik	Sınıf ortamından uzak	18	8.04
		Sosyal çevreden yoksun	6	2.68
	Psikolojik	Teknolojik yetersizlik hissi	11	4.91
		Başarısız olma korkusu	7	3.13
		Tecrübesiz olma hissi	7	3.13
Radyasyon alma korkusu		1	.45	
Toplam			169	75.45
Toplumsal etki	Fırsat eşitsizliği	Erişim sıkıntısı	28	12.5
		Ekonomik sıkıntılar	24	10.71
		Kütüphane yokluğu	3	1.34
Toplam			55	24.55
Genel toplam			224	100

*: olumsuz görüşlerin yüzdesi

Tablo 9 incelendiğinde öğrencilerin belirttiği olumsuz görüşlerin bireysel ve toplumsal etki temaları altında toplandığı ve görüşlerin daha çok bireysel etki yönünde olduğu görülmektedir (f=169, %75.45). Bireysel etki temasında hatta olumsuz görüşlerin tamamında en çok vurgu derslerin verimsiz olacağı (f=73, %32.59) yönünde yapılmıştır. Öğrenciler derslerin uzaktan yapılmasıyla etkileşimin azalacağı (f=31, %13.84) ve dolayısıyla dersten alınacak verimin düşeceği, sonuç olarak derslerin kendilerini zorlayacağını (f=7, %3.12) ifade etmişlerdir. Diğer yandan sınıf

ortamından (f=18, %8.04) ve sosyal çevreden uzak kalmalarının (f=6, %2.68) sosyalleşmelerine olumsuz etki edeceğini belirtmişlerdir. Bu durumda zaten birinci sınıf olmalarının verdiği tecrübesizlikle, teknolojik yetersizlik ve başarısız olma korkularının psikolojik olarak sorun teşkil ettiğini bildiren görüşler de mevcuttur (f=26, %11.61). Öğrencilerin toplumsal etki bakımından belirttikleri olumsuz görüşler incelendiğinde ise maddi imkânlar ya da internet sıkıntısı nedeniyle oluşan fırsat eşitsizliğine vurgu yapıldığı görülmektedir (f=55, %24.55). Öğrencilerin pandemi kaynaklı uzaktan eğitime ilişkin bildirdikleri olumlu görüşlerin bazıları şu şekildedir:

Ö14: “Uzaktan eğitim internet, bilgisayar gibi uzaktan eğitim iletişim araçları olmayan kişiler için zorlayıcı bir etken olabilir.” (ekonomik sıkıntılar)

Ö110: “Derse erişim ve internet gibi konularda sorunlar yaşanabilir.” (erişim sıkıntısı)

Ö125: “Uzaktan eğitimin en kötü yanı üniversite hayatımıza başlayamamış olmak ve o sosyal ortamda bulunamamak bence.” (sosyal çevreden yoksun)

Ö210: “Yeterince iyi eğitim alamamaktan ve nitelikli bir öğrenci olmamaktan korkuyorum.” (başarısız olma korkusu)

Ö167: “Öğretmenlerle yüz yüze etkileşim halinde olmadığımız için derse adapte olmakta zorlanacağımı düşünüyorum.” (etkileşimsizlik)

Üniversiteye yeni başlayan öğrencilerin pandemi kaynaklı uzaktan eğitim sürecine ilişkin beklenti ve önerilerinin incelenmesi

Öğrencilerin pandemi kaynaklı uzaktan eğitim sürecine ilişkin beklenti ve önerileri incelendiğinde toplam 147 öğrenciden toplam 159 görüş elde edilmiştir. Öğrencilerin pandemi sebebiyle maruz kaldıkları uzaktan eğitim sürecine ilişkin beklenti ve önerilerine ait kod, kategori ve temalar Tablo 10’da sunulmuştur.

Tablo 10. Öğrencilerin *Pandemi Kaynaklı Uzaktan Eğitim Sürecine İlişkin Beklenti ve Önerileri*

Tema	Kategori	Kod	f	%*
Bireysel	Dersler	Etkili olmalı	26	16.35
		Etkileşimli olmalı	10	6.29
		Planlı programlı olmalı	9	5.66
		Sınavlar güvenilir olmalı	5	3.14
		Öğrenci merkezli olmalı	5	3.14
	Eğitmenler	Ulaşılabilir olmalı	7	4.40
		Anlayışlı olmalı	6	3.77
		Derse hazırlıklı gelmeli	6	3.77
		Süreçle ilgili bilgilendirme yapmalı	4	2.52
	Yazılım	Alt yapı sağlam olmalı	28	17.61
		Dersler kaydedilmeli	16	10.06
		Ulaşılabilir olmalı	5	3.14
		Mobil uyumlu olmalı	1	.63
Toplam			128	80.50
Toplumsal	Eğitim sistemi	Yüz yüze eğitime geçilmeli	20	12.58
	Fırsat eşitliği	Eşit imkânlar tanınmalı	11	6.92
Toplam			31	19.50
Genel toplam			159	100

*: görüşlerin yüzdesi

Tablo 10 incelendiğinde öğrencilerin pandemi kaynaklı uzaktan eğitim sürecinden beklenti ve önerilerinin ilk sıralarında uzaktan eğitim için kullanılan yazılımda alt yapının sağlam olması (f=28, %17.61) ve derslerin etkili bir şekilde yapılması (f=26, %16.35) gelmektedir. Benzer şekilde derslerin etkileşimli bir şekilde yapılması (f=10, %6.29) ve kaydedilerek daha sonra ulaşılabilir olması (f=16, %10.06) da öğrencilerin üzerinde durduğu beklentiler arasındadır. Öğrenciler ayrıca dersi verecek olan öğretmenlerle ilgili beklentilerini dile getirmiş, öğretmenlerin her zaman ulaşılabilir (f=7, %4.40), sürecin getirdiği zorluklara karşı anlayışlı olması (f=6, %3.77) ve derslere hazırlıklı gelmesi (f=6, %3.77) gerektiğini belirtmişlerdir. Öğrencilerin toplumsal beklentileri incelendiğinde ise

yüz yüze eğitime geçmek istedikleri (f=20, %12.58), aksi takdirde herkese eşit imkânlar tanınmasını bekledikleri (f=11, %6.92) görülmektedir. Öğrencilerin pandemi kaynaklı uzaktan eğitime sürecine ilişkin beklenti ve önerilerinin bazıları şu şekildedir:

Ö150: “Herkese eşit koşullarda ders verilmesini isterim.” (*eşit imkânlar tanınmalı*)

Ö143: “Bu şekilde yeterli eğitimi almak *imkânsızdır en kısa zamanda yüzyüze eğitime geçilmelidir.*” (*yüz yüze eğitime geçilmeli*)

Ö125: “Uzaktan eğitimden tek beklentim sistemde sıkıntı olmaması. *Her dersimize sorunsuz girebileceğimiz ve dersimizi sorunsuz bir şekilde işleyebileceğimiz bir sistem bekliyorum.*” (*alt yapı sağlam olmalı*)

Ö119: “...Herkesin karşılıklı olarak birbirini anlaması ve anlayışlı olmasını bekliyorum.” (*anlayış*)

Ö68: “Hocalarla daha fazla iletişime geçebilmek.” (*ulaşılabilir olmalı*)

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu araştırmada normalde yüz yüze eğitim veren bir üniversiteyi yeni kazanmış olan öğrencilerin pandemi nedeniyle maruz kaldıkları uzaktan eğitime ilişkin hazırbulunuşluk düzeyleri araştırılmış ve uzaktan eğitim süreci ile ilgili öğrenci görüşleri alınmıştır. Araştırmanın nicel kısmına bakıldığında öğrencilerin genel olarak hazırbulunuşluk düzeylerinin orta ve yüksek düzeyde olduğu görülmüştür. Bu durumda öğrencilerin genel olarak uzaktan eğitime hazır oldukları söylenebilir. Yapılan bazı çalışmalarda benzer sonuçlar bulunmuş, öğrencilerin uzaktan eğitime hazır oldukları belirtilmiştir (Korkmaz, Çakır ve Tan, 2015; Yakın ve Tınmaz, 2013).

Öğrencilerin hazırbulunuşluk ve beklenti düzeyleri cinsiyet değişkenine göre incelendiğinde teknik becerilerde erkekler lehine, motivasyon ve tutumda ise kadınların lehine anlamlı farklılaşmalar görülmüştür. Bu durumda erkek öğrencilerin uzaktan eğitim almak için gerekli olan teknik becerilere sahip olduklarına olan inançları kadınlara göre

daha yüksektir. Benzer şekilde teknik ve teknolojik konularda erkek öğrencilerin daha yüksek beceriye sahip oldukları yönünde çalışmalar mevcuttur (Haznedar, 2012; Link ve Marz, 2006; Tella ve Mutula, 2008). Bununla birlikte Erdemir, Bakırcı ve Eyduran (2009) yaptıkları çalışmada öğretim amaçlı teknolojiyi kullanabilme özgüveninde kadın katılımcıların erkeklerden daha iyi seviyede oldukları sonucuna ulaşırken; bazı çalışmalarda bu anlamda iki grup arasında fark olmadığı sonucuna ulaşılmıştır (Eyüp, 2012).

Öğrencilerin uzaktan eğitime hazırbulunuşluk düzeyleri okudukları bölüme göre de farklılık göstermektedir. Buna göre teknolojiye erişim ve teknik beceriler konusunda Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık bölümü öğrencilerinin düzeyleri Okul Öncesi Eğitimi öğrencilerinden anlamlı bir şekilde daha yüksektir. Diğer yandan öğrencilerin bilgisayarla geçirdikleri günlük süreye göre uzaktan eğitime ilişkin hazırbulunuşluk düzeyleri incelenmiş ve üç faktörde anlamlı farklılaşmalar elde edilmiştir. Bilgisayarla hiç vakit geçirmeyen öğrencilerin uzaktan eğitime ilişkin kişisel özellik, teknolojik erişim ve teknik beceriler konusunda daha düşük ortalamaya sahip oldukları görülmüştür. Rugayah, Hashim ve Wan (2004), bilgisayar ve teknolojiye zaman ayıran kişilerin yeterlik ve kendine güven konusunda olumlu duygulara sahip olduklarını belirtmiştir. Teknolojinin eğitim sistemine entegre edilmesi ile daha kalıcı ve etkili bir öğrenme ortamı oluşacağı (Kuzu ve Sıvacı, 2018) düşünüldüğünde uzaktan eğitimi avantaj haline getirip öğrencilere teknolojiyle daha çok vakit geçirecekleri etkinlikler, ödevler vs. verilerek bu yöndeki tutumları olumlu yönde geliştirilebilir.

Öğrencilerin uzaktan eğitime ilişkin hazırbulunuşlukları, kitap okuma durumlarına göre de incelenmiş ve tüm boyutlarda anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Düzenli kitap okuduğunu belirten öğrenciler, düzenli kitap okumayan öğrencilere göre tüm boyutlarda daha yüksek ortalamalara sahiptir. Bu bağlamda uzaktan eğitim için gerekli olan kişisel özelliklere, teknik ve teknolojik donanıma, motivasyon ve tutuma, başarıyı etkileyen faktörlere sahip oldukları yönündeki algıları daha yüksektir. Buna paralel olarak Biçer ve Alan, (2017) kitap okuma alışkanlığı olan

bireylerin genel öz yeterliklerinin daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır. Diğer yandan okuma alışkanlığı, gelişmiş toplum olmanın önemli faktörlerinden biri olup gelişmiş olarak kabul edilen ülkelerin çoğunda kitap okuma oranlarının yüksek olduğu görülmektedir (Arslan, Çelik ve Çelik, 2009). Okumak, bireylere mevcut bilgileri karşılaştırma, kritik etme ve neyin doğru olduğuna karar verme yetisi kazandıracaktır (Kuş ve Türkyılmaz, 2010). Dolayısıyla içinde bulunulan teknoloji ve bilgi çağında gençlerin okuma alışkanlığı kazanması son derece önemlidir (Hopper, 2005). Bu bağlamda bir yandan uzaktan eğitim verilirken bir yandan da okuma alışkanlığı kazanma konusunda farkındalık oluşturacak faaliyetlere de yer vermek oldukça yerinde olacaktır.

Araştırmanın nitel kısmında öğrencilerin pandemi nedeniyle maruz kaldıkları uzaktan eğitime ilişkin görüşleri ve önerileri alınmıştır. Bu bağlamda olumlu görüşler olmakla birlikte olumsuz görüşlerin daha fazla olması dikkatleri çekmiştir. Öğrenciler pandemi kaynaklı uzaktan eğitim için olumlu olarak en çok salgının yayılma hızını azaltıp, risksiz bir eğitim verme yönünde atılmış doğru bir adım olduğunu belirtmişlerdir. Bununla birlikte ailelerinin yanında oldukları için daha masrafsız, rahat ve kolay bir eğitim dönemi geçireceklerini ifade etmişlerdir. Yapılan çalışmalarda üniversite öğrencilerinin aileye ve memleketine özlem duydukları, anne-babaya aşırı bağlı olmaları sebebiyle yeni bir yaşama uyum problemi yaşadıkları belirtilmiştir (Kutlu, 2004). Dolayısıyla üniversitede eğitim alırken bu sorunlarla karşılaşmayacak olmak öğrencilerin uzaktan eğitime sıcak bakmalarını sağlamış olabilir. Öğrencilerin olumlu gördükleri diğer bir durum ise her ne koşulda olursa olsun eğitimin devam ediyor olmasıdır. Bu sayede kendilerini geliştirmek, bir meslek ve kariyer edinmek için kazandıkları üniversitenin kendilerine katacağı birçok kazanımdan mahrum kalmayacaklarını ifade etmişlerdir. Öte yandan bazı öğrenciler uzaktan eğitim uygulamalarıyla daha modern yöntemlerle karşılaşacağını, bu nedenle derslerin daha etkili olacağını düşündüklerini, teknik ve teknolojik açıdan kendilerini geliştirme imkânı bulabileceklerini belirtmişlerdir. Kendilerini bu anlamda geliştiren bireyler çağın gerektirdiği dijital ortama ayak uydurabileceklerdir. Öyle ki eğitim teknolojisinin eğitim ve öğretimdeki rolü, öğretmen

adaylarının teknoloji kullanma yeterliğine bağlı olarak şekillenmektedir (Alkan, Deryakulu ve Şimşek, 1995).

Öğrencilerin pandemi kaynaklı uzaktan eğitimle ilgili olumsuz görüşleri incelendiğinde en fazla tekrarlanan görüşün derslerin verimsiz olacağı yönünde yapıldığı görülmektedir. Karşılıklı etkileşimin yetersiz olacağı, dolayısıyla dersleri anlamının zorlaşacağı ve verilen kısıtlı sürede ancak yüzeysel bir öğrenmenin olabileceği düşünülmektedir. Daha önce yüz yüze eğitim veren, pandemi nedeniyle uzaktan eğitime maruz kalan üniversite öğrencileriyle yapılan bir çalışmada öğrenciler çevrimiçi derslerde öğretim elemanı ile karşılıklı iletişimin normal öğretime göre daha az olduğunu belirtmişlerdir (Karatepe, Küçükgençay ve Peker, 2020). Dolayısıyla bu sorunu azaltma yönüne gidip yazılımdan kaynaklı etkileşimsizlikleri ortadan kaldırarak, öğretim elemanlarında bu konuda farkındalık oluşturmak önemli olabilir. Öğrencilerin üzerinde durduğu diğer bir önemli konu bireyler arasında fırsat eşitsizliğinin olmasıdır. Maddi imkânsızlıklar nedeniyle teknik ve teknolojik donanım olarak yetersiz kalan bireyler uzaktan eğitimde dezavantajlı hale gelmektedir. Dolayısıyla uzaktan eğitim verilecekse bu problemlerin minimuma indirilmesi büyük önem arz etmektedir.

Pandemi kaynaklı uzaktan eğitimle ilgili, öğrencilerin üzerinde durduğu diğer bir olumsuz durum ise psikolojik olarak zor bir durumda olmalarıdır. Üniversiteyi yeni kazandıkları için tecrübesiz olmalarının yanına bir de teknolojik yetersizlik eklendiğinde öğrenim hayatlarında başarısız olma korkusuna kapıldıklarını belirtmişlerdir. Üstelik sınıf ve sosyal ortamdan uzak kaldıkları için sosyalleşme imkânından mahrum kalacaklarını düşünen öğrenciler uzaktan eğitim devam ettiği sürece üniversiteye uyum problemi yaşayacaklarını ifade etmişlerdir. Yapılan çalışmalar öğrencilerin özellikle sosyal imkânları daha çok olan okulları tercih ettikleri ve orada daha mutlu olduklarını göstermektedir (Kuzu, Sıvacı ve Kuzu, 2018; Mok ve Flynn, 1997). Okulun sosyal ve kültürel olanaklarının bireysel bağımsızlık ve sorumluluğu, dolayısıyla benlik saygısı ve aidiyet duygusunu etkilediği (Holloway, 2002; Kutlu, Buzlu, Sever, Batmaz ve Pektekin, 1997) düşünüldüğünde öğrencilerin uzaktan

eğitim çerçevesinde katılabileceği sosyal projeler geliştirilip geniş katılım sağlanarak, teknoloji yardımıyla öğrencilerin bu ihtiyaçları karşılanmaya çalışılabilir.

Öğrencilere son olarak uzaktan eğitimle ilgili beklenti ve önerileri sorulmuş, sonuç olarak bireysel ve toplumsal açılardan önemli olacak görüşlere ulaşılmıştır. Öğrencilerin öncelikle vurguladığı konu uzaktan eğitimin yapılacağı yazılımın alt yapısının sağlam ve ulaşılabilir olması yönündedir. Yapılan önerileri derslerin kaliteli, verimli ve etkileşimli bir şekilde yürütülmesi takip etmektedir. Bunun da ancak sağlam bir yazılım kullanılmakla birlikte dersi verecek olan eğitmenin bu süreci özveriyle yürütmesiyle mümkün olacağını ifade etmişlerdir. Öyle ki uzaktan eğitimin getireceği durumları avantaja çevirerek dersleri en iyi şekilde yürütecek olan kişiler eğitmenler olacaktır. Dolayısıyla sadece sözlü veya yazılı sunumları kullanmak yerine görSEL uyarıların olduğu, karşılıklı etkileşime izin veren yöntem ve tekniklerin kullanılması dersteki kazanımları artıracaktır (Dale,1969). Öğrencilerin uzaktan eğitime ilişkin önerilerinden bir diğerisi ise derslerin planlı programlı, sınavların ise güvenilir olmasıdır. Sarı (2007), okulda uygulanan öğretim yöntemleri, plan, program ve değerlendirme türlerinin öğrencilerin okul yaşamları ile ilgili algılarını etkilediğini belirtmiştir. Öğrencilerin uzaktan eğitim almaları sebebiyle sınav esnasında herhangi bir yaptırım söz konusu olmadığı için sınav sonuçlarının güvenilirliğinin zarar görebileceği düşünölmektedir. Bu bağlamda geleneksel yöntemler yerine öğretim programının amaç ve hedefleri dikkate alınarak problemlerin günlük hayat ile ilişkilendirilmesi daha anlamlı öğrenmenin oluşmasına zemin hazırlayacağından; öğrenci performanslarının değerlendirilmesi açısından da daha olumlu sonuçların ortaya çıkmasına sebep olacaktır (Kuzu, Çil ve şimşek, 2019). Dolayısıyla ders dönemi başlamadan önce eğitmenlere uzaktan eğitime ilişkin bilgilendirmeler yapılarak bu süreçte kullanabilecekleri öğretim yöntem ve teknikleri, değerlendirme türleri hakkında farkındalık oluşturulabilir.

Son olarak öğrenciler genel olarak toplumu ilgilendiren bir konuya, bütün öğrenciler için fırsat eşitliği sağlanması hususuna değerinmişler,

bu duruma çare bulunamayacaksa bir an önce yüz yüze eğitime geçilmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Uzaktan eğitimle temel olarak öğrencilere, yaşadıkları yerden eğitime katılma imkânı sağlayarak fırsat ve imkân eşitsizliğini en aza indirmek amaçlanmakla birlikte (Can, 2004), ekonomik koşullar nedeniyle eğitimde fırsat eşitliği engellenmektedir (Kandemir ve Kaya, 2010). Dolayısıyla bazı öğrenciler maddi imkânsızlıklar nedeniyle eğitimden mahrum kalmaktadırlar. Bu durumda öğrencilere uzaktan eğitimin temel ihtiyaçları olan teknik ve teknolojik malzemeler konusunda maddi destekler sunacak projeler yapılabilir.

KAYNAKÇA

- ABBOTT, M. L. (2011). *Understanding educational statistics using microsoft excel and spss*. NY: John Wiley & Sons, Inc.
- ALKAN, C., Deryakulu, D., & Şimşek, N. (1995). *Eğitim teknolojisine giriş: Disiplin, süreç, ürün*. Ankara: Önder Matbaacılık Ltd.Şti.
- AGNOLETTO, R., & Queiroz, V. (2020). Covid-19 and the challenges in education. *CEST Bulliton*, 5(2), 1-2.
- ANIL, D., Özer-Taymur, M., & Öztemür, B. (2017). 12. sınıf öğrencilerinin üniversite tercihlerinde etkili olduğu düşünülen faktörlerin ikili karşılaştırma yöntemiyle ölçeklenmesi. *Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(1), 75-85.
- ARSLAN, Y., Çelik, Z., & Çelik, E. (2009). Üniversite öğrencilerinin okuma alışkanlığına yönelik tutumlarının belirlenmesi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 26, 113-124
- BARIŞ, M. F. (2015). Üniversite öğrencilerinin uzaktan öğretime yönelik tutumlarının incelenmesi: Namık Kemal Üniversitesi örneği. *Sakarya University Journal of Education*, 5(2), 36-46.
- BİÇER, N., & Alan, Y. (2017). Türkçe öğretmeni adaylarının kitap okuma alışkanlıklarının genel öz yeterlikleri üzerindeki etkisi. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(1), 100-116.
- BOLLEN, K. A. (1989). A new incremental fit index for general structural equation models. *Sociological Methods & Research*, 17(3), 303-316.
- BOZKURT, A., & Sharma, R. C. (2020). Emergency remote teaching in a time of global crisis due to Coronairus pandemic. *Asian Journal of Distance Education*, 15(1), i-vi.
- BROWNE, M., & Cudeck, R. (1993). *Alternative ways of testing structural equation models. Testing Structural Equation Models*. London: Sage Publication.
- BÜYÜKÖZTÜRK, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. & Demirel, F. (2009). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegema.

- CAN, E. (2004). Uzaktan eğitim öğrencilerinin eğitimlerini değerlendirmeleri. *XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı*, 6-9 Temmuz, Malatya.
- CEYLAN, H. H., Köse, B., & Aydın, S. (2017). Üniversite ve şehir özelliklerinin üniversite tercihindeki etkisinin cinsiyete göre değerlendirilmesi: Şehir pazarlama yaklaşımı. *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Elektronik Dergisi*, 8(20), 269–286.
- CLARK, J. T. (2020). Distance education. İçinde I. Ernesto (Ed.), *Clinical engineering handbook* (pp. 410-415). Floransa: Academic Press.
- CRESWELL, J. (2003). *Research design. Qualitative, quantitative and mixed methods approaches*. Thousand Oaks, CA: Sage Publication.
- DALE, E. (1969). *Audio-visual methods in teaching* (3rd. Ed.). NY: The Dryden Press.
- ERDEMİR, N., Bakırcı, H., & Eyduran, E. (2009). Öğretmen adaylarının eğitimde teknolojiyi kullanabilme özgüvenlerinin tespiti. *Journal of Turkish Science Education*, 6(3), 99–108.
- EROĞLU, F., & Kalaycı, N. (2020). Üniversitelerdeki zorunlu ortak derslerden Türk dili dersinin uzaktan ve yüz yüze eğitim uygulamalarının karşılaştırılarak değerlendirilmesi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 8(3), 1001–1027.
- EYÜP, B. (2012). Türkçe öğretmeni adaylarının öğretim teknolojilerini kullanmaya yönelik öz güvenleri. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(9), 77–87.
- GEORGE, D., & Mallery, P. (2003). *SPSS for Windows step by step: A simple guide and reference. 11.0 update* (4th Ed.). Boston: Allyn & Bacon.
- GNANAİDESİKAN, R. (1997). *Methods for statistical data analysis of multivariate observations* (2nd. Ed.). NY: John Wiley & Sons, Inc.
- GÖKÇE, T. A. (2008). Küreselleşme sürecinde uzaktan eğitim. *Dumlupınar Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 11, 1–12.
- GÜLBAHAR, Y. (2012). E-öğrenme ortamlarında katılımcıların hazır bulunuşluk ve memnuniyet düzeylerinin ölçülmesi için ölçek

- geliştirme çalışması. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 45(2), 119–137
- GÜRDOĞAN, A. (2016). Öğrencilerin üniversite tercihlerini etkileyen faktörler: Ortaca örneği. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9(42), 1238–1246.
- HAIR, J. F., Anderson, R. E., Tatham, R., L., & Black, W. C. (1998). *Multivariate data analysis* (5th. Ed.). NJ: Prentice-Hall, Inc.
- HAZNEDAR, Ö. (2012). *Üniversite öğrencilerinin bilgi ve iletişim teknolojileri becerilerinin ve e-öğrenmeye yönelik tutumlarının farklı değişkenler açısından incelenmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- HOLLOWAY, J. H. (2002). Extracurricular activities and student motivation. *Educational Leadership*, 60(1), 80–81.
- HOPPER, R. (2005). What are teenagers reading? Adolescent fiction reading habits and reading choices. *Literacy*, 39(3), 113–120.
- HU, L. T., & Bentler, P. M. (1999). Cutoff criteria for fit indexes in covariance structure analysis: conventional criteria versus new alternatives. *Structural Equation Modeling: A Multidisciplinary Journal*, 6(1), 1–55.
- KANDEMİR, O., & Kaya, F. (2010). Gelir dağılımının yükseköğretimde fırsat eşitliğine etkisi: Türkiye’de özel üniversite gerçeği. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 18(2), 557–566.
- KARATEPE, F., Küçükgençay, N., & Peker, B. (2020). Öğretmen adayları senkron uzaktan eğitime nasıl bakıyor? Bir anket çalışması. *Journal of social and humanities sciences research*, 7(53), 1262–1274.
- KAYA, Z. (2002). *Uzaktan eğitim* (1. Baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- KLIN, R. B. (2005). *Principles and practice of structural equation modeling*. NY: Guilford Press.
- KORKMAZ, Ö., Çakır, R., & Tan, S. S. (2015). Öğrencilerin e-öğrenmeye hazır bulunuşluk ve memnuniyet düzeylerinin akademik

- başarıya etkisi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16(3), 219–241.
- KUTLU, Y., Buzlu, S., Sever, A. D., Batmaz, M., & Pektekin, Ç. (1997). İstanbul Üniversitesi Florence Nightingale Hemşirelik Yüksekokulu öğrencilerinin 4 yıllık eğitim süresi içindeki atılganlık düzeyi ve benlik saygılarının araştırılması. *IV. Ulusal Hemşirelik Eğitimi Sempozyumu Bildiri Kitabı*, 244–249.
- KUŞ, Z., & Türkyılmaz, M. (2010). Sosyal bilgiler ve Türkçe öğretmeni adaylarının okuma durumları: İlgi, alışkanlık ve okuma stratejilerini kullanım düzeyleri. *Türk Kütüphaneciliği*, 24(1), 11–32.
- KUTLU, M. (2004). Üniversite öğrencilerinin alıştırtma-oryantasyon hizmetlerine ilişkin karşılaştıkları sorunlar ve beklentileri. *XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı*, 6- 9 Temmuz, Malatya.
- KUZU, O., Çil, O., & Şimşek, A.S. (2019). 2018 Matematik dersi öğretim programı kazanımlarının revize edilmiş Bloom taksonomisine göre incelenmesi. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21(3), 129–147.
- KUZU, Y., Sıvacı, S. Y., & Kuzu, O. (2018). Üniversite tercihlerini etkileyen faktörlerin ikili karşılaştırması. *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, (37), 128–156.
- KUZU, O., & Sıvacı, S.Y. (2018). Dijital oyun bağımlılığı ile teknoloji okuryazarlığı arasındaki ilişki. İçinde I. Uluslararası *multidisipliner dijital bağımlılık kongresi tam metin e-kitap*, (ss. 69-78). Bursa: Kuzgun Kitap.
- LINK, T. M., & Marz, R. (2006). Computer literacy and attitudes towards e-learning among first year medical students. *BMC Medical Education*, 6(34),1–8.
- MARSHALL, M. N. (1996). Sampling for qualitative research. *Family Practice*, 13(6), 522–526.
- MERRIAM, S. B. (2013). *Nitel araştırma: Desen ve uygulama için bir rehber*. Ankara: Nobel Yayınları.

- MCKILLUP, S. (2012). *Statistics explained: An introductory guide for life scientists* (2nd Ed.). Cambridge: Cambridge University Press
- MOK, M. M. C., & Flynn, M. (2002). Determinants of students' quality of school life: a path model. *Learning Environments Research*, 5(3), 275–300.
- MILES, M.B., & Huberman, A.M. (1994). *Qualitative data analysis*. London: SAGE Publication.
- OLCAY, A., & Döş, B. (2016). Turizm eğitimi alan öğrencilerin internete dayalı uzaktan eğitim yöntemine yönelik görüşlerinin belirlenmesi. *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(1), 727–750.
- ÖZYÜREK, A., Begde, Z., Yavuz, N., & Özkan, İ. (2016). Uzaktan eğitim uygulamasının öğrenci bakış açısına göre değerlendirilmesi. *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(2), 592–605.
- RUGAYAH, H., Hashim, H., & Wan, N. M. (2004). Attitudes toward learning about and working with computers of students at unit. *The Turkish Online Journal of Educational Technology*, 3(2). 24–35.
- SARI, M. (2007). *Demokratik değerlerin kazanımı sürecinde örtük program, düşük ve yüksek okul yaşam kalitesine sahip iki ilköğretim nitel bir çalışma*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Çukurova Üniversitesi, Adana.
- SERÇEMELİ, M., & Kurnaz, E . (2020). Covid-19 pandemi döneminde öğrencilerin uzaktan eğitim ve uzaktan muhasebe eğitimine yönelik bakış açıları üzerine bir araştırma. *Uluslararası Sosyal Bilimler Akademik Araştırmalar Dergisi*, 4(1), 40–53.
- SOUTAR, G., & Turner, J. (2002). Students' preferences for university: a conjoint analysis. *The International Journal of Educational Management*, 16(1), 40–45.
- STEVENS, J. P. (2009). *Applied multivariate statistics for the social sciences* (5th Ed.). Abingdon: Routledge.
- SILVERMAN, D. (2000). *Doing qualitative research: A practical handbook*. London: SAGE Publication

- TELLA, A. & Mutula, S. M. (2008). Gender differences in computer literacy among undergraduate students at the university of Botswana: implications for library use. *Malaysian Journal of Library & Information Science*, 13(1), 59–76.
- THODE, H. C. (2002). *Testing for normality*. NY: Marcel Dekker, Inc.
- YAKAR, L., Odabaş, M., & Gündeğer, C. (2016). Üniversite öğrencilerinin üniversiteyi seçme nedenlerinin ikili karşılaştırma yöntemiyle ölçeklenmesi (Hacettepe, Siirt ve Aksaray Üniversiteleri örneği). *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(38), 189-201.
- YAKIN, İ., & Tınmaz, H. (2013). Uzaktan eğitimde önemli bir boyut: Öğretmen adaylarının e-hazırbulunmuşlukları. *Akademik Bilişim Konferans Bildirileri*, Antalya, Ocak 23-25, 895–900.
- YILDIRIM, A., & Şimşek, H. (2005). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınları.
- YILDIRIM, K. (2020). İstisnai bir uzaktan eğitim-öğretim deneyiminin öğrettikleri. *Alanyazın*, 1(1), 7–15.
- YILDIZ, E. (2020). Çevrimiçi öğrenme ortamlarında uzaktan eğitim öğrencilerinin topluluk hissine etki eden faktörlerin incelenmesi. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi*, 8(1), 180–205.
- YIN, R. (1984). *Case study research: design and methods*. (3. Baskı). Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- YURDAKUL, B. (2005). Uzaktan Eğitim. Ö. Demirel (Ed.). *Eğitimde yeni yönelimler*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- WHO. (2020). Virtual press conference on Covid-19 – 11 March 2020. https://www.who.int/docs/default-source/coronaviruse/transcripts/who-audio-emergencies-coronavirus-press-conference-full-and-final-11mar2020.pdf?sfvrsn=cb432bb3_2 adresinden 29.10.2020 tarihinde alınmıştır.
- ZORLU, F. (2018). Üniversiteli olmak klişeleri ve doğruları. <http://www.kigem.com/universiteli-olmak-kliseleri-ve-dogrulari.html> adresinden 30.10.2020 tarihinde alınmıştır.